

K ZASEDANJU ITALIJANSKO-JUGOSLOVANSKE KOMISIJE V BEOGRADU

Za enakopravnost naše in italijanske manjšine

Generalni komisar Palamara o slovenskih šolah - Strupeno ozračje kot v dobi fašizma

Slovenski župani Tržaške so bili, kot smo že pisali, pred kratkim sprejeti od generalnega komisarja Palamara, kateremu so med drugim predložili zahtevo, naj bodo krajevni napisi na slovenskem ozemlju Tržaške dvojezični, kot predpisuje londonski sporazum.

Ta v obstoječih mednarodnih pogodbah utemeljena zahteva je pa izzvala naravnost besen odpor v tukajšnjih italijanskih nacionalističnih krogih. Njihovo glasilo Il Piccolo, ki vsakega Slovenca dan za dnem spominja na najbolj črne čase fašistične strahovlade, se je o zadevi prav posebno strupeno razpisal.

Ker se v listu na žalost zrcali miselnost tu vladajočega in odločujočega nacionalističnega meščanstva raznih strank, je potrebno, da obrnemo pozornost slovenske javnosti na Piccolovo pisanje. Tako bomo vsi spet enkrat vsaj jasno spoznali, v kakšnem ozračju laži, strastne nestrpnosti in sovraštva je slovensko ljudstvo primorano živeti in se boriti za svoj obstanek.

»SLOVENSKA OBALA

JE BILA VEDNO ITALIJANSKA«

Pobuda, da Slovenci iznova zahtevajo dvojezične napise, poudarja Piccolo, je izšla iz devinsko-nabrežinske občine, se pravi iz tiste občine, ki je svoj čas »samovoljno poslovenila« imena krajev, ležečih na obali, kot na primer Sosljana in Devina, katera »nista nikdar imela drugih nazivov razen italijanskih«.

Proti občinam, pravi list, ki je hotela »prekrstiti Sestiano v Sosljan, so tedaj nastopili celo Angleži in Amerikanci, in sicer general Winterton, ter ukazali odstraniti slovenske napise.«

Saj niti Avstrija ni poznala dvojezičnih napisov, temveč je slovenske kraje imenovala samo slovenski, italijanske pa le italijanski, kar velja »ravno za Sestiano, Duino, S. Giovanni, S. Croce, Prosecco, Grignano in druge. Gre pač za italijanske kraje, ki so se zmerom tako in ne drugače nazivali in ki zato danes ne smejo in ne morejo spremeniti svojih imen.«

Ko slovenski človek bere take izzivalne neslanosti, mu mora kljub najboljši volji — zavreti kri.

BILI SMO, KO VAS ŠE NI BILO

Zares nezasišano, kako more v evropskem mestu, kot je Trst, vodilni italijanski list pitati občinstvo s tako drznimi lažmi in potvorbami! Vsak srednješolec ve namreč, da so se Slovenci naselili in udomili v teh krajih v 6. in 7. stoletju p. Kr., v času torej, ko italijanski narod ni še bil stopil na po-

zornico zgodovine. Kako so tedaj imenovali Slovenci svoja bivališča? Prav gotovo ne v italijanskem jeziku, ki ni še obstajal, marveč v svojem lastnem.

In tako je bilo skozi vsa stoletja do današnjih dni. Da so avstrijski Nemci uporabljali za Sosljan in Sv. Križ italijanska naziva Sestiano in S. Croce, je samo za nacionalističnega tepca »dokaz«, da so ti kraji bili italijanski. Avstrijci so Trst in Gorico imenovali z nemškimi nazivi Triest in Görz, toda nihče, ki je pri čisti pameti, ne sklepa iz tega, da sta mesti bili nemški.

Če so Avstrijci za naše obalne kraje uporabljali namesto domačih italijanska imena, je to le nov dokaz, kako je tudi Avstrija Slovence zapostavljala ter dajala povsod in vselej prednost italijanskemu meščanstvu. To je zgodovinska resnica, ki je noben laški nacionalist ne more zbrisati.

In vendar je bila drzna laž o večnem italijanstvu slovenske obale objavljena ter se vsepovsod širi.

ZAKRKNJENI ZASTRUPLEVALCI

Marsikdo utegne pripomniti, da tako pisanje ni za nas nič novega: odkar so po prvi svetovni vojni razmere pripihale v Trst Musolinijevega prijatelja Rina Alessija, ni Pic-

colo pod njegovim vodstvom delal drugega, kot ščuval italijansko javnost na Slovence in Hrvate. Zakaj naj bi se sedaj zavoljo tega vznemirjali? Pustimo pisarje Piccola, naj razkazujejo svetu svojo nekulturnost ter se cvrò v svoji nacionalistični masti!

Tako umovanje bi bilo v celoti pravilno, če bi Piccola noben resen človek ne upošteval. Na žalost ima pa list močan vpliv tudi na številne uradnike in oblastnike, ki upravljajo naše kraje in odločajo o naši politični usodi. Niti sami se ne zavedajo, kako se sčasoma navzemajo Piccolove miselnosti. Ker ne poznajo slovenskih razmer, nasedajo večsih tudi najdebelejšim lažem o Slovencih ter se po tem ravna.

Neodgovorno pisanje Alessijevega dnevnika je zavoljo tega nadvse škodljivo in pogubno. Opravka imamo s pravimi zastupljevalci odnosov med Slovenci in Italijani. Res je sicer, da so bili taki tudi pred desetletji, toda tedaj je Italija ječala v okovih fašizma, danes živimo pa v demokratični republiki in državi vlada Krščanska demokracija. Najmanj, kar smejo Slovenci pričakovati, je pa naslednje: za upravo naših krajev odgovorni močje bi morali v svojem delovanju spoštovati le obstoječe zakone in mednarodne pogodbe in ne da podlegajo pobudam brezvestnega, hujšakaškega časopisja!

Kakšna je kruta stvarnost

Dejansko življenje je pa žal tako, da na vseh področjih zmagujejo protislovenske zahteve Piccolovih zagrizencev: Tržaški pokrajinski svet je, kot znano, sklenil, da se postavijo na našem podeželju namesto dvojezičnih povsod samo italijanski javni napisi. Da je tako ravnanje v nasprotju z določbami londonske pogodbe, gospode prav malo briga.

Ko so se slovenski župani pred kratkim pritožili zoper tako nezakonito ravnanje pri generalnem komisarju Palamari, se je tudi njemu zdelo naravno, da so v slovenskih krajih javni napisi izključno italijanski. — Jansen dokaz, kako vsepovsod zmagujejo namesto mednarodnih pogodb nazorji Piccolovih zagrizencev!

Pretekli teden se je list lotil še slovenskega šolstva. V soboto je z zmagošlavno radostjo obvestil italijansko javnost, kako »propada na Tržaškem slovenska šola«: letos da se je vpisalo v prvi razred okrog 200 učencev manj kakor lani.

Slovenske starše opisuje kot ljudi, ki komaj čakajo, kdaj bodo mogli svobodno vpisovati svoje otroke v italijanske šole. V slovenske jih pošiljajo samo še »pod vztrajnim,

vsakodnevnim in raznovrstnim pritiskom,« ki ga izvajajo nanje slovenski agitatorji.

Namen lista je očiten: prepričati bi hotel oblastva, da so slovenske šole pravzaprav nepotrebne, češ da bi se jih celo Slovenci radi iznebili. Oblastva bi naredila staršem tako rekoč le uslugo, če bi začela ukinjati slovenske šole ali vsaj njihove razrede.

PALAMAROVA OBLJUBA

In res so že pričeli ravnati z našimi šolami v smislu Piccolovih pobud: v Barokovljah so prvi slovenski razred, ki šteje 8 otrok, ukinili ter ga združili z drugim razredom; isto so storili na Katinari in v ulici Sv. Frančiška, kjer je v prvem razredu vpisanih le po 7 učencev. Enako so ravnali že lani v Škednju.

Za tako pičlo število otrok, se izgovarjajo, ni po zakonu dovoljeno vzdrževati posebnih razredov s posebnimi učitelji! In imeli bi prav, če bi zakon veljal za vse enako.

Toda glejte, predpis, na katerega se sklicujejo, velja samo za Slovence, ne pa za Italijane, ki so se pred kratkim uselili v slovenskih vaseh našega ozemlja: tako je ita-

(Nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

MARŠAL ŽUKOV V JUGOSLAVIJI

Na križarki Kujbišev, spremljani od dveh rušilcev, je sovjetski vojni minister Georgij Žukov pristal v torek v Zadru, kjer so ga pozdravili s topovskimi strelji.

V njegovem spremstvu so bili številni generali, en admiral in drugi višji častniki, s katerimi je na dveh zrakoplovih, ki ju je pripeljal s seboj iz Rusije, odletel zatem v Beograd.

Tu je bilo njemu na čast postrojenih na letališču 50 raketnih lovcov, ki jih je v zadnjih letih dobavila Jugoslaviji Amerika.

Opoldne je bilo slovesno kosilo, na katerem je jugoslovanski obrambni minister Gošnjak veličal Žukova kot »najbolj slavnega vojskovodjo druge svetovne vojne«.

V odgovoru je Žukov poudaril, da je prijateljstvo med Jugoslavijo in Rusijo utemeljeno v skupni slovanski krvi in kulturi in v skupni borbi proti »fašističnemu okupatorju«.

Sovjetski maršal se do danes ni še srečal s Titom. Njuni razgovori bodo vsekakor pomembni, zakaj Žukov je postal zadnji čas tudi važna politična osebnost, saj sedi v vrhovnem vodstvu ali Politbiroju komunistične stranke, kjer se dejansko določa vsa notranja in zunanja politika Sovjetske Rusije.

Žukov ostane v Jugoslaviji 8 dni. Obiskal bo tudi Zagreb in Ljubljano, nato Postojno in Reko.

DIJAŠKI NEMIRI V VARŠAVI

Ker je vlada prepovedala dijaški list Po Prostu (Za svobodo), so v glavnem mestu Poljske izbruhnile demonstracije visokošolcev, ki so trajale domala teden dni. Proti tisočglavi množici mladeničev, zahtevajočih svobodo tiska, je poleg policije nastopala tudi delavska milica, ki je s solzilnimi bombami in gumijevkami razganjala visokošolce.

V spor je posegel tudi kardinal Štefan Višinski s pridigo na študente. Rekel je, da prav dobro razume njihovo borbo za svobodo, a da naj tudi spoštujejo, kar imajo, ter mislijo na težak položaj domovine.

V torek je v Varšavi zavladal spet mir. Gomulka je imel 11 ur trajajoč razgovor z ravnatelji dnevnikov, na katerem jim je pojasnil izredne razmere, v katerih se nahaja Poljska.

Ozračje v Varšavi je še vedno težko.

REPUBLIKA SAN MARINO

Za drobceno državo. San Marino, ležečo na samotni gori nedaleč od Bologne, se je zadnji čas začela zanimati mednarodna javnost.

Revna deželica, ki šteje komaj 15.000 prebivalcev, ni bila doslej nikomur v spotiko, nikomur se niso po njej cedile sline. Kot samostojna republika živi že od 13. stoletja. Zelo dolgo je bila otok sredi Papeške države, od l. 1861 do današnjega dne pa otočič v zedinjeni Italiji.

Sanmarinci se niso vtikali v prepire drugih držav in zato niso poznali vojn. Zanimali so se predvsem za tujski promet in skrbeli le za to, da prihaja k njim od vsepovsod čimveč radovednih in petičnih potnikov si ogledovat čudno »državo«.

Kaj je zdaj zablodilo njihov mir?

Pri zadnjih volitvah v »parlament« so zmagali komunisti in nennijski, ki so tudi prevzeli vlado. Demokristjani, socialni demokratje in njih zavezniki so bili v opoziciji. Tedaj so dva nennijska in en komunistični poslanec odpadli od svoje stranke ter se priključili opoziciji, ki je tako postala večina ter sklenila, da prevzame oblast v republiki.

Vlada se je temu uprla, češ da so se odpadli poslanci izneverili svojim volivcem, ki jih niso pooblastili, da lahko skočijo v nasprotni tabor. O njihovem ravnanju naj zato sodi ljudstvo: vlada je razpisala nove volitve za 1. november.

Vesile se vmešavajo

Ta sklep je demokristjane in tovariše tako razkačil, da so proglasili lastno vlado, ki ima sedež v neki stari tovarni izven glavnega mesta ter si je takoj ustvarila tudi lastne oborožene sile.

Tako ima San Marino sedaj dve vladi in dve vrsti orožnikov. Obenem je nastala še posebna delavska milica, ki je sestavljena iz prostovoljcev ter brani staro vlado.

Ta »meščanska vojna« na nekem hribu severne Italije bi v normalnih razmerah nikogar preveč ne razburjala. Značilno za naš čas pa je, da so se v prepir takoj vtaknile velesile: Italija je nemudoma priznala novo vlado ter zaprla poti, ki vodijo v San Marino, novo vlado je priznala zatem Amerika, Velika Britanija se pa ni še odločila. Sovjetska zveza je tudi povzdignila glas ter se seveda postavila na stran stare vlade. Zavoljo San Marina so bila ostra prerokanja tudi v rimskem parlamentu. Na pomoč so Sanmarinci klicali celo Združene narode!

Ves ta hrup zastran 15 tisoč hibrovcev. Nič ne more zgovorneje prikazati, kolika nasprotja ločijo danes sovražna tabora, v katera je na žalost svet razdeljen.

OBRAVNAVA JE ODLOŽENA

Proces proti dvanajstorigi ricmanjskih slovenskih mater in očetov je bil, kot smo zvedeli, odložen od 5. oktobra na 9. november.

DJILAS OBSOJEN NA 7 LET

Nečkanji ožji Titov sodelavec Milovan Djilas je objavil v Ameriki knjigo Novi razred, v kateri silno ostro napada Titovo Jugoslavijo. Država, piše med drugim, je prišla v oblast skupini ljudi, to je ta novi razred, ki »ropa brezpravne državljane« ter je postal »jarem, s katerega kaplja kri in znoj družbe...«

Knjigo o novem razredu, katerega je pomagala ustvariti tudi Djilas, so seveda Titovi nasprotniki na zapadu takoj izkoristili ter sprožili v časopisju in po radiu bučno agitacijo proti njegovi vladavini.

Da Tito ne bo tega mirno požrl, je bilo jasno. Prejšnji teden je sodišče obsodilo Djilasa na 7 let ječe, na kar je bil Djilas seveda že vnaprej pripravljen. Edina tolažba za Djilasa je, da je čez noč postal velik bogataš: s knjigo je zaslužil na stotine milijonov, tako da mu vse življenje ne bo treba več delati.

ČUDNA JESEN

Letošnja jesen se je prve dni prejšnjega tedna oglasila pri nas z burjo, nalivi in snegom. Okrog Postojne ga je padlo za dva palca na debelo.

V srednji Italiji, zlasti v okolici Rima so pa neprestane plohe povzročile obširne poplave Tibere in njenih pritokov. Škoda znaša 400 milijonov lir in na stotine oseb so ostale brez strehe.

Vremenoslovci napovedujejo, da se bo vreme ublažilo ter bomo imeli še lepe in tople dneve.

Rusija je spet prehitela Ameriko

Minilo je komaj nekaj tednov, odkar so Rusi presenetili svet z novico, da so preizkusili prvi prekoceanski ali medcelinski atomski izstrelak, ko so v petek iznova javili izum zgodovinske važnosti.

S posebnimi napravami so pognali v zrak 82 kg težko kroglo v višino 900 km, tako da se je toliko odtegnila privlačni sili zemlje, da se je začela vrteti kot luna okoli zemlje. Zato so predmet imenovali umetni mesec, Rusi ga pa nazivajo satelit ali »sputnik«, to je sopotnik, ker potuje po vsemirju skupaj z zemljo in luno. Prvič v zgodovini se je ljudem posrečilo obogatiti nebo z zvezdico, ki je delo njihovih rok.

Francoski učenjaki menijo, da je izum staviti v isto vrsto z iznajdbo atomske bombe, čeprav to pot ne gre za novo orožje, temveč za izum izključno znanstvenega pomena. Z njim je napočila doba, ko začenja človeštvo obvladovati tudi vsemirje in prodirati v njegove tajne. Poletni na luno in druge zvezde niso več le utvara sanjačev.

Parlament naj stvar preišče

Izum ima pa tudi politični pomen. Rusija je dokazala, da tudi v znanstvu in tehniki ne zaostaja več daleč za Ameriko. Združene države so že 30. julija 1955 naznanile svetu, da bodo pognale v vsemirje umetno zvezdo

in da se bo to zgodilo letos. Rusi so pa lepo molčali in v petek prehiteli Ameriko. Z odhajnih postaj, nameščenih na »sopotnik«, so se čuli na radio pripravah vsega sveta glasovi, prihajajoči s krožeče umetne lune. Tudi mi smo jih slišali. Ta uspeh je brez dvoma povzdignil tudi politični ugled Sovjetske zveze.

Bivši ameriški minister za zrakoplovstvo Stuart Symington že zahteva, naj parlament izvede takoj preiskavo, da se dožene, iz katerih vzrokov »so Združene države zaostale v tekmah za satelit«.

Ruski izum je le v toliko tudi vojaškega pomena, ker neizpodbitno dokazuje, da je Sovjetska zveza resnično prišla tudi do medcelinskega atomskega izstrelka. Umetna luna je zletela iz Rusije v vsemirje z vrtočlavo brzino 8 kilometrov na sekundo ali 480 km na minuto, v eni uri 28 tisoč in 800 kilometrov.

Če so Rusi imeli na razpolago priprave, da to dosežejo, je zanje neprimerno lažje, da pošljejo čez ocean v Ameriko tudi izstrelak z vodikovo bombo.

Če vseh teh razlogov je ruski izum precej vznemiril Ameriko. Uradno sicer Rusom čestitajo, a iz časopisja je razvidno, kako se Amerikanci čutijo prizadete v svojem ponosu.

NOVICE

MEDNARODNI ATOMSKI ZAVOD

Predstavniki 62 držav so v ponedeljek ustanovili na Dunaju skupen zavod, katerega naloga je, širiti in pospeševati po vsem svetu uporabo atomske sile v miroljubne namene. Deželam, ki so na tem področju še zaostale, bodo dobavili potrebne surovine in stroje ter jim stavili na razpolago znanstvene in tehnične strokovnjake.

Glavni ravnatelj je postal Amerikanec Sterling Cole, za katerega so glasovali tudi Rusi, čeprav so bili mnenja, da bi mesto moral zasesti zastopnik katere neutralne države.

G. Cole je slovesno prisegel, da bo izvrševal svoje dolžnosti popolnoma nepristransko ter odklanjal katerakoli navodila, ki bi mu jih hotela dajati ta ali ona vlada, razume se, da tudi — ameriška.

KOLIKO ČASA BO DIRJALA ?

Umetna ruska luna, ki se od prejšnjega tedna vrti z blazno brzino okoli zemlje, je sprožila vprašanje, koliko časa bo tako dirjala. Ruski učenjaki so mnenja, da največ nekaj tednov. V tem času bo začela polagoma goreti, nato se bo sesula ter brez škode spustila na zemljo.

Neki ameriški znanstvenik pa trdi, da bo ruska luna drvela okoli zemlje morda tudi — tisoč let.

PREVEČ POČITNIC

V krajih, kjer ne razsaja azijska influenca, so se spet odprle učilnice. Dijakom je še to prekmalu, a ne pomislijo, da imajo že tako 21 tednov ali 5 mesecev počitnic na leto. To je velika hiba v šolstvu Italije. V Franciji trajajo počitnice le 17 tednov, v Sovjetski Rusiji 16, v Ameriki 13 in približno enako je v Jugoslaviji in Veliki Britaniji. Kako naj dijaki, ki počiva 5 mesecev, pri izpitih kaj zna!

KAZEN ZA BREZVESTNEŽE

Cesar Jožef II. je že skoraj pred 200 leti izdal postavo proti malovestnim voznikom. Ukazal je, naj voznikom, ki preveč priganjajo konje, kar na mestu samem »naštejejo petindvajset palic po zadnji plati«.

Danes, ko zaradi nemarnih vozačev zgubljajo tisoči in tisoči ljudi zdravje in življenje v avtomobilskih nezgodah, bi bila taka postava še bolj umestna in potrebna.

NOVA RAZSTRELJEVANJA

V nedeljo in ponedeljek sta bili spet razstreljeni dve vodikovi bombi: prva v Sibiriji, druga v Ameriki. Japonci so v nedeljo že vedeli, da se je 4000 kilometrov severnozahodno od njihove države moralo nekaj zgoditi, ker je prebivalstvo čutilo skozi pol ure izredno močan zračni pritisk.

Amerikanci so v ponedeljek zaključili svoj 24. atomski poskus, o katerem pravijo, da je bil zelo uspešen.

Velesile se s svojimi uspehi hvalijo, ljudstvo po vsem svetu je pa teh nevarnih in dragih poskusov že do grla sito!

STAVKA V LADJEDELNICAH

V ponedeljek zjutraj je 6 tisoč delavcev tržaških in miljskih ladjedelnih in tukajšnjega arzenala stopilo v 24-urno stavko, ker so hoteli dati duška svojemu ogorčenju, da so se v Rimu razbila pogajanja z upravniki ladjedelniške industrije.

Delavci se že mesece bore med drugim za novo ureditev akordnega dela, za novo mezdno pogodbo z osebjem, ki opravlja zdravju škodljivo službo, zlasti pa zahtevajo, naj se jim priznajo enake plače kot njihovim tovarišem v Genovi.

Pogajanja so propadla, ker delodajalci o akordnem delu sploh razpravljati niso hoteli. Delavci so sklenili iti v boj za svoje pravice do kraja.

BREZPOSELNOST NARAŠČA

Po podatkih tukajšnje trgovinske zbornice se je število brezposelnih na Tržaškem povečalo do 1. septembra za 465 oseb ter se povzpelo na 16 tisoč 825.

Medtem ko se v Italiji brezposelnost polagoma niža, se pri nas stopnjuje.

Sedmera

triglavska

jezera

Za enakopravnost naše in ital. manjšine

(Nadaljevanje s 1. strani)

lijanska šola v Gabrovcu štela lani 3 učence in imela enega učitelja, tista v Zgoniku 4 učence in svojega učitelja, tista v Mavhinjah pa 7 učencev ter kar dva učitelja.

Vsak pošten človek se sprašuje, zakaj naj bi se zakon na isti način ne tolmačil tudi za Slovence. Zakaj naj bi na primer prvi in drugi slovenski razred v Šklednju, ki štejeta 13 učencev, ne imela tudi dveh učiteljev?

Odposlanstvo slovenskih občinskih in pokrajinskih svetovalcev se je v ponedeljek javilo pri gen. komisarju Palamari, da ga opozori na to krivico ter naprosi, da jo odpravi.

Dr. Palamara je odgovoril, da morajo biti tudi po njegovem mnenju slovenske in italijanske šole v vsakem pogledu enakopravne. Poskrbel bo, da se to zgodi.

Slovenska javnost jemlje obljubo z zadovoljenjem na znanje ter nestrpnost čaka, da se čimprej uresniči.

MEŠANA KOMISIJA

Glede slovenskih šol je, kakor vidimo, zavzel dr. Palamara popolnoma drugačno stališče kot v vprašanju dvojezičnih napisov, ki so ga bili sprožili slovenski župani.

Županom je dejal, da bo o napisih sklepala jugoslovansko-italijanska komisija, ki se sestane ta mesec v Beogradu. Svoje odločitve bo gradila na popolni recipročnosti, se pravi na načelu, da kar zahteva slovenska manjšina zase na Tržaškem, pritiče tudi italijanski v Koprščini.

MI SE S TAKIM STALIŠČEM V CELOTI STRINJAMO

Nikdar ne bomo zahtevali za tukajšnje Slovence pravic, ki bi jih ne priznali obenem Italijanom v coni B. Mešana komisija naj le sklepa in ukrepa na temelju recipročnosti!

Za sedaj želimo le to, da bi oblastva priznala slovenski manjšini na Tržaškem vsaj tiste jezikovne pravice, ki jih imajo Italijani v Koprščini, pa naj bodo take ali take. To velja tudi za javne napise, zlasti pa za dvojezičnost v uradih in na sodiščih, kjer se Italijani lahko neovirano poslužujejo svoje materinščine. Vse naj se izvede v duhu popolne enakopravnosti ali recipročnosti med obema manjšinama.

Iz kakšnih razlogov noče dr. Palamara tega storiti?

Dopisi s Tržaškega

NABREŽINA

Na petkovi izredni seji občinskega sveta je odbornik Škeatkov govoril o tekočih javnih delih. Iz poročila izhaja, da je sedaj v teku gradnja novega šolskega poslopja v Šesljanu in otroškega vrtea v Nabrežini, ki bosta stala okrog 50 milijonov lir. Občinska uprava je hotela poslopji tudi opremiti, da bi se prihodnje šolsko leto v njih že lahko pričel pouk, toda prefektura je predlog zavrnila. V nekaj dneh pojde na dražbo gradnja doma za onemogle v Nabrežini, za katerega je bilo že pred 3 leti nakazanih 40 milijonov lir. Podjetje Milič je pred dnevi pričelo graditi novo cesto od sesljskega nadvoza do cerovske poti ter bo obenem asfaltiralo vasko poti v Cerovljah. Za ta dela je na razpolago 4 in pol milijona lir. Nadaljuje se tudi asfaltiranje iz Šempolaja v Praprot, medtem ko so se pred dnevi zaključila dela na cesti iz Štivanu v Medjo vas. Občinska uprava pričakuje, da pojde na dražbo ureditev poti v Slivnem, v nabrežinski Stari vasi ter ob cerkvi v Štivanu. Ker je že nastopil mrz, lahko računamo, da se bodo dela zaključila šele prihodnjo pomlad.

Med ostalimi javnimi deli, za katera je občinski tehnični urad že izgotovil načrte, naj omenimo gradnjo kopaljšča v Nabrežini in šolskega poslopja v Cerovljah ter podaljšanje greznice v Devinu. Za vse to bodo potrebovali 32 milijonov. Omenjena dela se pričnejo, brž ko izide odlok generalnega komisarja.

Odbornik je nato kratko poročal o delovanju Selada. Pri ustanovi je letos zaposlenih 30 delavcev, čeprav je v občini 414 brezposelnih. Zaradi tega je župan posredoval pri dr. Palamari in ga naprosil, naj poskrbi, da sprejmejo v službo več delavcev. Selad je sedaj na tem, da zaključi kopanje jarka, koder pojde telefonski kabel za Šesljan in Devin. Ko bo to delo izvršeno, bo podjetje Telve postavilo tudi javne telefonske govornice v Šempolaju, Mavhinjah in Vižovljah.

Lažnivo pisanje Piccola

Odbornik dr. Jež je nato v jedrnatih besedah ostro obsodil pisanje Piccola, ki se je v četrtek prejšnjega tedna postavil proti dvojezičnim krajevnim napisom na slovenskem tržaškem podeželju. List je obenem obdolžil nabrežinsko občinsko upravo, češ da hoče posloveniti Devin in Šesljan, dve čisto italijanski vasi, ki so ju celo avstrijska oblastva vedno nazivala samo Duino, oziroma Sistianna. Dr. Jež je dokazal lažnivost Piccolovih trditvev in pozval občinsko upravo, naj dosledno izvaja načelo dvojezičnosti, ki ni utemeljeno samo v naravnem pravu, temveč tudi v jasnih določilih londonskega sporazuma.

Župan je poudaril pravilnost odbornikovih trditvev ter izjavil, da bo občinska uprava še naprej uvajala dvojezičnost, pa naj bo Piccola prav ali ne.

Na koncu so nekateri svetovalci izrazili zaskrbljenost, ker se širi govornica, da bodo ukiniteli večerno kamnoseško šolo v Nabrežini. Ker bi to pomenilo močan udarec domači industriji, so naprosili odbor, naj posreduje, da se pouk važne obrti ohrani.

MAČKOVLJE

Naše matere je hudo prizadela vest, da oblastva tudi letos ne nameravajo otvoriti v vasi otroškega vrtea. Generalni komisariat je dolinski občini pred kratkim sporočil, da vrtea ne bo, ker ni denarja.

Upamo in želimo, da bo prefektura svoj sklep spremenila, saj imamo v vasi kar 24 otrok, ki čakajo, da se prične pouk v vrteu.

ZGONIK

V soboto je bila v Zgoniku izredna seja občinskega sveta. Razpravljali so o proračunu, ki ga je pred kratkim odobrila tudi prefektura. Ta je občini določila 17 milijonov in 794 tisoč lir državnega prispevka, medtem ko je občinski svet svoj čas zaprosil za 32 milijonov. Izmed postavk, ki jih je prefektura zavrnila, omenimo 1 milijon 700 tisoč lir za nakup gradbenega zemljišča nove šole v Zgoniku, 750 tisoč za občinsko knjižnico ter nad 2 milijona za popraviljanje poti.

Med dohodki naj bi občina, kakor smo že pisali, zvišala zemljiški davek za 200 odstotkov, užitninski ter družinski pa za skupno vsoto 2 milijonov lir. Župan je poročal, da je zaradi nameravanega zvišanja davkov kmetom že posredoval pri dr. Palamari ter mu obrazložil, da občinska uprava nikakor ne more višati davkov kmetom, ki so spomladi pretrpeli toliko škode na pridelkih. Zdi se, da je generalni komisar upošteval županove tehtne razloge in da prefektura ne bo vztrajala pri svoji zahtevi.

Svet je nato imenoval gđc. Marijo Milič in Margerito Cibic za učiteljici otroškega vrtea v Zgoniku in Gabrovcu.

BRIŠČIKI

Na zadnji seji zgoniškega občinskega sveta smo končno zvedeli, zakaj se tudi letos ni v naši vasi otvorila osnovna šola. Generalni komisar Palamara je v razgovoru z našim županom izjavil, da je za odprtje kake nove slovenske šole na Tržaškem potrebno dovoljenje Rima. Ker je italijanska prestolnica zelo daleč, sodimo, da bodo morali naši otroci še mnogo časa hoditi v oddaljeno šolo na Opčine. Stališče dr. Palamare se nam zdi nekoliko čudno, ker nam ni znano, da bi bil že preklican odlok ZVU iz leta 1945, ki določuje, kdaj in kako se smejo odpreti slovenske osnovne šole na Tržaškem.

Vsekakor mislimo, da morajo naši starši vztrajati pri svoji zahtevi ter naprositi tukajšnje politične in ostale slovenske organizacije, naj jim priskočijo na pomoč.

RESNO VPRAŠANJE

Zaradi čedalje številnejših denarnih glob, ki jih uslužbenci zdravstvenega urada nalagajo mlekaricam s Tržaškega, je pred kratkim padel predlog, naj bi se ustanovila zadruga ali konzorcij, ki naj bi od kmetov kupoval mleko ter ga nato prodajal v mestu. Zadruga bi potemtakem prevzela delo, ki ga sedaj opravljajo naše mlekarice.

To vprašanje je obravnaval, kot slišimo, tudi občinski svet v Zgoniku. Ugotovil je med drugim, da so naši kmetovalci prisiljeni prodati živino, ker ne morejo oddati vsega

† Franc Ščuka

V soboto je v Nabrežini umrl za kapjo tamkajšnji dolgoletni didaktični ravnatelj g. Franc Ščuka. Žalostna vest se je bliskoma razširila po Tržaškem in Goriškem ter globoko presunila vse, ki so ga poznali. Pokojnik je sicer zadnje mesece nekoliko bolehal, vendar ni nihče slutil, da se bo tako hitro poslovil od tega sveta.

Franc Ščuka se je rodil pred 65 leti v Komnu na Krasu, a se je leta 1945 po povratku iz nemške internacije nastanil v Nabrežini, kjer je bil imenovan za ravnatelja obnovljenih slovenskih osnovnih šol. Zaradi svoje izredne predanosti šoli, strokovne usposobljenosti ter smisla za organizacijo si je pridobil velik ugled ne samo med učitelji, temveč tudi med ljudstvom. Njegova zasluga je, če so šole nabrežinskega didaktičnega ravnateljstva dosegle tako zavirljivo strokovno in kulturno raven.

Pokojnik je bil pravi sin našega Krasa: marljiv in neumoren delavec, v katerem je pod trdo zunanjo skorjo utripalo plemenito srce.

Svoje notranje bogastvo je izlival v pesmi, ki jih je objavljaval v raznih primorskih listih. Podpisoval se je s psevdonimom Devinski, Skalar, Gojko itd. Ker je ljubil slovensko mladino, je zanjo pisal igre, sestavljal uganke in bil eden glavnih sodelavcev tržaškega mladinskega lista Galeb.

K večnemu počitku so ga položili v pone-deljek. Na nabrežinskem pokopališču sta se od njega poslovila mala učenka ter učitelj g. Miro Lojk, ki je v zbranih besedah opisal pokojnikovo delovanje v korist slovenske šole.

Naj bo pokojniku Bog prizanesljiv sodnik. Gospe soprogi, sinovom in sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje.

Sožalju se iz srca pridružuje tudi uredništvo Novega lista.

mleka. Zaradi tega so tudi svetovalci zgoniške občine mnenja, da je treba resno misliti na ustanovitev zadruga za razpečavanje mleka.

Zadeva je vsekakor važna in bi bilo prav, če bi jo naši kmetovalci obravnavali na posebnih sestankih. Želeti bi pa bilo, da bi vodstvo zadrug prevzeli sami kmetovalci in ne tuje osebe, ki bi naše ljudi utegnile le izkoriščati.

TIMAVSKA PAPIRNICI

Ob Timavu so že postavljeni temelji za velikansko novo papirnico, ki bo ena največjih v državi. Na leto bo tovarna lahko izdelala okrog 50.000 ton papirja, kar znaša eno tretjino vse proizvodnje v Italiji. Obratovati bo začela že prihodnje leto.

SOLSKE VESTI

Začetna sv. maša za učence učiteljšča in trgovske akademije v Trstu bo v ponedeljek, 14. oktobra, ob 9.30 v cerkvi pri Sv. Ivanu. Redni pouk se prične v torek, 15. oktobra, ob 8. uri.

Na višji realni gimnaziji s klasičnimi vzporednicami se začne novo šolsko leto v ponedeljek, 14. oktobra, ob 9. uri s sv. mašo v kapucinski cerkvi na Montuzzi.

Dopisi iz Goriške

GORIŠKI OBČINSKI SVET

Prejšnji teden je goriški mestni svet imel dve seji, a ni izčrpal dnevnega reda, ki je obsegal nad 30 točk. Komunistični svetovalec Batti je na prvi seji predlagal, naj svet počasti spomin 50 delavcev, ki so pred 50 leti izgubili življenje v neki občinski jami. Župan je predlog vzel na znanje. Nato je dr. Bernardis obvestil svetovalce, da je odbornik dr. Corsi odstopil, ker je bil službeno premeščen v Milan. Njegov naslednik v občinskem svetu je Ivan Podbersig.

Svet je nato razpravljala o avtobusnem podjetju ATA. Komunistična svetovalca Battello in Batti sta zahtevala, naj upravni odbor ugotovi, zakaj podjetje vali knivdo za neredno poslovanje na delavce in jih celo odpušča iz službe. Župan se je obvezal, da bo vso zadevo ponovno predložil v razpravo občinskemu svetu, ko izteče pogodba med občino in ATA.

To pot je mislil, da pride na svoj račun tudi svetovalec Pedroni, ki je že 26. julija zahteval od župana, naj poskrbi, da bo Gorica zares slovesno in z vojaško parado praznovala desetletnico priključitve k Italiji. Dr. Bernardis je izjavil, da je upravni odbor smatral za dostojno proslavo le otvoritev nekaterih pomembnejših javnih del, sicer da je pa 7. september za Gorico samo deloma vesel dan, ker nas obenem spominja na velik diplomatski poraz Italije. Te besede so na Pedronija vplivale kot mrzel curek in ni znal nanje nič pametnega odgovoriti.

Sledilo je pisмено vprašanje slovenskega svetovalca dr. Sfiligoja, v katerem je zahteval, naj se čimprej pravilno uredi službeni odnos šolske postrežnice na strokovni slovenski šoli Matilde Kovačič. Župan je odgovoril, da bo zadeva rešena s prihodnjim službenim pravilnikom, ki ga bo moral odobriti občinski svet.

Precej dolgo se je nato vlekla razprava o vprašanju, ki so ga vložili komunisti Battello in Batti ter socialist Pizzul.

Zahtevali so pojasnila, zakaj so državna oblastva odvzela Gorici pravico, da carini govejo živino, uvoženo iz Jugoslavije. Poudarili so obenem potrebo, da se vzpostavi zveza med severno in južno železniško postajo v Gorici ter da se obnovi podvoz pri Rdeči hiši, kjer je danes promet z težjimi tovorniki nemogoč. Župan je izjavil, da mu je Trgovinska zbornica sporočila, da bo zahtevala, naj se skozi Gorico uvozi v Italijo 1500 glav živine letno, o železniški zvezi pa bo odločala mednarodna konferenca. Glede ceste pod železniškim mostom pri Rdeči hiši je dejal, da gre za zadevo, ki se tiče tuje države, v katero se mestna uprava ne more vtikati. Predlagati bo treba, da bi za tovarni promet uporabljali obmejni prehod pri Šempetru. Socialistični svetovalec Pizzul je dejal, da je z odgovorom nezadovoljen. Tudi svetovalec Battello ni odobral zlasti odgovora glede železniške zveze, ki kaže, da je vprašanje še vedno na mrtvi točki. Gre za »mednarodno konferenco«, ki je nikoli ne bo! Battello je od županstva zahteval, naj stopi v stik s sosedno državno upravo, saj končno ne gre za politično, marveč za tehnično vprašanje. Župan pa je vztrajal, da so za to zadevo pristojna le ministrstva. Go-

spod Battello je končno še ugotovil, da se pri nas vse prepušča osrednjim oblastvom, sami se pa nikamor ne zganemo. Sledil je najviharnejši del seje, ko je padla marsikakva pikra, ki je spravila v veliko zadrego zdaj župana in njegov odbor, zdaj pa kakega svetovalca manjšine. O tem pa bomo poročali prihodnjic.

IZ DOBERDOBA

V Novem listu smo že poročali, da je prefektura prejšnji mesec nakazala 469.000 lir prispevka za ureditev novega poštnega urada. Dela bo izvršila skupina zidarjev, kar bo občino gotovo manj stalo, kot če bi dela opravilo kako podjetje. V novem posloppju bo verjetno tudi telefonska govorilnica, tako ne bo treba Doberdobcem in drugim občanom več hoditi v oddaljene Ronke ali celo Tržič, ko se bodo hoteli poslužiti teh modernih naprav.

V zadnjem času se na goriškem podeželju vedno bolj širi azijska gripa. Tudi v Doberdobo moramo doslej žal beležiti pet primerov, ki pa so, hvala Bogu, bolj mila narave.

IZ PEVME — OSLAVJA

V petek smo položili na pevmskem pokopališču k večnemu počitku 73-letnega sodnega uradnika Mihaela Urbančiča, ki je umrl v goriški bolnici.

Pokočnik je dolgo let služboval v Kanalu in Gorici, od koder so ga fašisti premestili v notranjost države.

Vsem tistim Slovincem, ki še danes nosijo brez sramu poitalijančene priimke, čeprav bi si jih z najmanjšim trudom lahko zopet spremenili v prvotno slovensko obliko, naj bo g. Urbančič vzor zavednega moža, ki si nikakor ni pustil spremeniti lepega slovenskega priimka. V težkih časih se je odločil, da hoče nositi svoj priimek do groba in tako ostati zvest kobarškemu Kotlaricem, od katerih ga je dobil. Bil je pripravljen raje izgubiti službo, kot dovoliti, da mu popačijo priimek svojih prednikov.

G. Urbančič je bil zelo priljubljen med goriškimi Slovenci zaradi svojega plemenitega značaja in dobrega srca ter zaradi šegave in vesele prirode. Zadnja desetletja je preživel kot sodni kancler v Rovinu, ob upokojitvi pa se je zopet naselil v Gorici.

Naj blagemu pokojniku sveti večna luč. Sorodnikom v Kobaridu in Sv. Luciji izrekamo globoko sožalje.

Oslavski vinogradniki so prejšnji teden pretrpeli veliko škodo, ker jim je burja večji del grozdja sklatila s trt. Posebno hudo so bili prizadeti vinogradi, ki leže proti severu in vzhodu. Kmetje so odpadlo grozdje sicer pobrali, a mnogo jagod se je pa porazgubilo po travi. Da bi rešili, kar se je dalo, so v največji naglici spravili ves letošnji pridelek v kleti.

Preteklo soboto sta si v pevmski cerkvi obljubila večno zvestobo gđc. Olga Bevčar z Oslavja in g. Emil Mikluš iz Pevme. Fantje so jima postavili pred nevestinim domom lep slavolok. Novoporočencema želimo bogatega božjega blagoslova in zadovoljstva v novem življenju.

SOCIALISTI IN SLOVENC V ITALIJI

Socialistična poslanca Bettoli in Marangone sta rimskemu parlamentu predložila na-

slednjo resolucijo: »Poslanska zbornica poziva ministrstvo za javna dela, da izda izredne ukrepe v korist občin videmske in goriške pokrajine, ki leže od Tipane do Doberdoba ob meji z Jugoslavijo. Zbornica se živo zaveda, da je položaj teh občin izredno težak, ker manjkajo dobre ceste in vodovodi, občinske uprave pa nimajo zadostnih dohodkov. Zbornica se obenem zaveda koščljivega političnega položaja teh italijanskih občin, v katerih živi slovensko prebivalstvo. Zato so za te obmejne občine nujno potrebni izredni gospodarski ukrepi.«

Te trditve odgovarjajo stvarnosti, saj so n. pr. vse tri slovenske občine v goriški pokrajini še vedno skoraj brez zdrave pitne vode in brez za današnji promet primernih cest. Te bi morale biti že davno asfaltirane, saj ne gre za brezpomembne vaške poti, marveč za ceste, po katerih vozijo avtobusi, tovorniki in tudi vojaška vozila. Zaradi tega je jasno, da takih cest ne morejo vzdrževati naše revne občine.

Gospodarski bedi se pridružuje še hujša duhovna in kulturna stiska, ki se zlasti odraža v neznosnih razmerah v šolstvu, česar socialistični poslanci žal ne omenjajo.

Oba poslanca imata vsekakor zaslugo, da sta opozorila italijansko javnost na neznosno stanje, v katerem živi slovenska narodna manjšina v Italiji.

Slovenski katoličani pa se danes vprašujemo, ali bomo kdaj doživeli, da bodo slična vprašanja v parlamentu sprožili tudi krščanskodemokratski poslanci, katerih stranka nosi vrhano mero odgovornosti za nezdravo gospodarsko in kulturno stanje slovenske manjšine v Italiji.

KOROŠKI SLOVENC V GORICI

V soboto zvečer je S.K.P.D. priredilo na Placuti prijeten kulturni večer. Spored prireditve je obsegal tudi pevski koncert Prosvetnega društva iz Globasnice v Podjuni na Koroškem, ki ga je vodil tamkajšnji župnik g. Puš. Pred kratkim je to društvo praznovalo 55. obletnico svojega obstoja. Hvale vredno je, da je hotelo proslaviti častljivo obletnico s kulturnimi nastopi med goriškimi Slovenci in nato v nedeljo na tržaškem radiu in na Opčinah. Od tu pa je nadaljevalo svojo pot k bratom in sestram v Jugoslaviji.

ŠOLSKE VESTI

Zrelostne izpite na slovenskem liceju v Gorici so v jesenskem roku izdelali naslednji kandidati: Ivan Ferletič, Marija Rijavec, Karel Primožič, Boris Stigari, Davorin Vodopivec (privatist).

Usposobljenostne izpite na slovenskem učiteljsku so napravili naslednji dijaki: Edvard Baucon, Marija Frandolič, Milena Lavrenčič, Ada Lavrenčič, Borut Leban, Ana Levpušček, Eda Lutman, Virgilij Radetič, Lea Simic, Roman Tomasino, Virgilij Cotič in Anton Feri (privatist).

Ravnateljstvo Nižje srednje šole (gimnazije) in ravnateljstvo Strokovne šole sporočata, da se novo šolsko leto prične v ponedeljek, 14. t. m., s šolsko mašo ob 10. uri.

Dijaki naj se zberejo ob 9.30 na šolskem dvorišču v ul. Randaccio, od koder pojdejo v spremstvu profesorjev v stolnico. K sv. maši so vabljeni tudi starši dijakov.

Ravnateljstvo gimnazije-liceja ter učiteljska v Gorici obvešča, da se novo šolsko leto prične v ponedeljek, 14. oktobra, s šolsko sv. mašo ob 10. uri.

Dijaki obeh šol naj se zberejo ob 9.30 na šolskem dvorišču v ul. Croce, od koder pojdejo v spremstvu profesorjev v cerkev.

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

IZ ČEDADA

Pod upravo župana in senatorja dr. Pelizza se Čedad postopno razvija v lično obmejno mesto. V zadnjem času je mestna uprava dala asfaltirati tudi stranske ulice in ceste v okolici, nekatere pa je tudi primerno razširila.

Nova poslopja rasejo kot gobe po dežju. Sedaj bodo v bližini stare in lepe cerkve sv. Frančiška sezidali ponosno sodobno poštno poslopje.

Krona vsega županovega delovanja pa je prav gotovo velika čedadaska bolnica v predmestju Sv. Klare. Sezidana je na lepem mestu in nudi bogat razgled po vsej okolici, zlasti po naših hribovih. Dne 1. avgusta so v novo poslopje prenesli vse bolnike iz stare bolnišnice ob »zluodjevem«
mostu.

Med bolniki je bil tudi edini slovenski kanonik čedadskega kapitlja 85-letni msgr. Ivan Petričič, ki je bil obenem tudi spovednik v stari bolnici. Ugledni duhovnik je po večmesečni bolezni vsaj toliko okreval, da je lahko s pomočjo palice vsak dan prihajal do spovednice v čedadski baziliki, kjer je navadno sedel od jutra do večera. Na žalost si je spet zlomil nogo in sedaj leži v novi bolnici. Njegova bolezen pomeni veliko duhovno škodo za slovenske vernike iz Čedada, za naše ljudstvo iz nadiške doline, za bolniške mesne bolnice in tudi za naše brate in sestre s Kobarškega. Saj je msgr. Petričič bil edini duhovnik v Čedadu, ki je spovedoval v slovenskem jeziku.

V naši baziliki in bolnici je slovenski spovednik nujno potreben. To je spoznal že pok. nepozabni msgr. Valentin Leva. Ko je bil imenovan za čedadskega nadžupnika in dekana, se je temeljito naučil slovenščine. Sramotno je, da se za to potrebo sedanji cerkveni predstojniki v Čedadu in v Vidmu prav nič ne brigajo.

Pred nekaj dnevi se je v vojašnici »Franciscatto«
pripetil pretresljiv dogodek, ki ga oblastva še vedno raziskujejo. Ko so vojaki

že odšli k počitku, se je z dvorišča začel strel. Tekli so k vratom ter našli v mlaki krvi 22-letnega vojaka Rocca Santorana, ki je pravkar nastopil stražarsko službo. Nerečni mladenič se je ustrelil v trebuh in koj po prevozu v bolnico umrl.

IZ PODBONFESCA

Strast za lov so naši možje in fantje podedovali od svojih prednikov, saj je v starih časih po naših gozdovih in dolinah bilo mnogo zajcev, srn in ostale divjačine. Še danes hoče vsak pobič biti »jagar«, čeprav je zajec tu tako redek, da ga mnogi niso še nikoli videli. Ob nedeljah in tudi delavniških naših fantje ponosno lazijo po hribovih in dolinah s puško na rami, četudi se redno vračajo domov utrujeni in lačni ter s prazno malho. Če slučajno izvedo za kakega dolgouhca, se vsi spravijo na njega in nastane tako streljanje kakor v partizanskih časih. Pokanje preneha šele, ko prestrašeni zajec odnese svoje pete čez mejo ali zbeži na Laško. Če pa kak lovec slučajno ustrelji zajca, govori o njem vsa dolina. Pravi junak pa postane, kdor po pomoti zadene kako divjo kozo ali srno, ki je »dezertirala«
iz sosedne Jugoslavije.

Te dni pa vlada pri nas izredno zanimanje za res edinstveni dogodek, ki se je pripetil znanemu lovcu Antonu Malginu iz Brišč. Mož je tri dni zasledoval zbeganega zajca, ki se je skrival po grapah med Lazami in Scigli, dokler ga ni končno zadel. Ko si ga je ogledoval, je zaslišal nad seboj čudno šumenje. Ozrl se je proti nebu in zagledal kakih sto metrov visoko neko čudno pošast, ki je krožila nad njim. Malgin se ni dolgo pomišljal: sprožil je in ranjena pošast se je zaletela proti njemu. Ustrelil je drugič in orjaška ptica je padla na bližnji travnik. Lovski pes se je prestrašen od nje oddaljil, ko je povohal njene velike kremplje in kljukasti kljun. Srečni lovec si je žrtev dolgo ogledoval, da bi ugotovil, za katero ptico

gre. Zadel jo je na ramo in jo nosil kazat po vaseh. Nihče se ni videl tako velike in čudne ptice in vsakdo ji je dajal drugačno ime. Njene peruti merijo 1.75 m. Da bi vendarle ugotovili, kako se žival imenuje, so jo pokazali živinozdravniku v Šempetru. Ta je ugotovil, da gre za mladega kraljevskega orla. Od kod je žival priletela v naše kraje in zakaj se je spustila tako nizko ob cesti, po kateri neprenehoma ropotajo motorna vozila? Toni Malgin se je vsekakor izkazal za spretnega lovca.

IZ RAJBLJA

Prejšnji teden so naši rudarji proglasili 24-urno stavko, ker je uprava rudnika naenkrat povišala ceno mleka od 52 na 70 lir za liter. Dotlej je uprava dobavljala rudarjem mleko po taki ceni, da so si ga mogli nakupiti v zadostni količini. Znano pa je, da rudarji potrebujejo večje količine mleka, da uničujejo z njim škodljivost strupenih plinov. Zaradi novih cen mleka se je torej poslabšalo gospodarsko stanje rudarskih družin. Delavce je najnovejši ukrep še toliko bolj razburil, ker so delodajalci zadnji čas znižali proizvodno nagrado, akordne plače in število pomožnega osebja. Po vsem, kar se v našem rudniku dogaja, odkar ga je prejšnje leto prevzel novi lastnik, smemo soditi, da spada naše podjetje med tiste, kjer delodajalci nimajo nobenega socialnega čuta za delavstvo, in da s svojimi ukrepi surovo izrablja njegovo delovno silo.

V sredo preteklega tedna so zastopniki delavcev postavili ravnateljstvu 15 zahtev, na katere naj uprava odgovori v treh dneh. Med temi sta važni zlasti zahtevi, naj delavci kljub znižanju delovnega urnika prejmejo enako mezdo kot doslej ter naj se jim omogoči nakup mleka po ugodni ceni. Ker je ravnateljstvo to odbilo, je izbruhnila protestna stavka.

SREBRNA POROKA

Dr. Lojze Dolhar, zdravnik v Trbižu, je kot smo šele sedaj zvedeli, praznoval 26. septembra v krogu družine 25-letnico svoje poroke. Njemu in njegovi soprogi iz srca čestitamo. Naj ju Bog ohrani zdrava še mnogo let!

6

V SONCU in senci

R. B.

»Poglej, Franci«, je dejala sinu, »kako rjave zobe ima Sisi. Kaj si jih nič ne čisti?«

Tudi cesarjev pribočnik grof Grünne, materin zaveznik, je zviška pogledoval na pol otroka, ki bo sedela na cesarskem prestolu. Računal je, kako jo bo s spletkami spravljaj v zadrego. Ne bo spodkopala njegovega vpliva pri cesarju, to je trdno sklenil.

Enako je pa tudi Elizabeta, čeprav še na pol otrok, nagonsko čutila odpor proti Grünneju. Čez sonce zaroke so že začele padati prve sence.

Zaroka

Ko je mladi cesar dobil privoljenje družine in tudi nekam prisiljeni pristanek Elizabete, se je v resnici počutil nad vse srečnega. Morda je takrat prvič in zadnjič v življenju odložil z obraza trdo masko, ki mu

je dajala zavest božjega poslanca in mazičenja, kateri ni razen sebi nikomur v državi odgovoren.

Zaroko je hotel svečano proslaviti. Za določeni dan ob 11. uri je naročil slovesno mašo v župni cerkvi v Ischlu. Vse polno ljudstva se je drenjalo že navsezgodaj po ulicah. Malo pred enajsto zadonijo zvoki cesarske himne. Dvor prihaja. Vseh oči so obrnjene v malo Sisi, ki stopa v roznati obleki in s povešenimi očmi poleg zaročenca v generalski opravi. Kar zbadajo jo pogledi množice. Svojo mladost je preživela preprosto in v svobodni naravi, zdaj pa jo vodi k zaročni maši eden najmočnejših vladarjev v Evropi! Tudi njej se je za hip zadelo, da je srečna.

Po maši je Franc Jožef peljal zaročenko pred oltar in je zaprosil župnika: »Preča-

stiti, blagoslovite najino zaroko!«
Zunaj so gremeli topovi.

Ko je mladi par stopil iz cerkve, je dež prenehal in zlati sončni žarki so posijali na lepo dvojico. Množica ju je obsipala s cvetjem.

Popoldne se je dvor odpeljal v kočijah na izlet v bližnjo okolico. Ko je mati Zofija opazovala, kako nežno se njen sin obnaša do šestnajstletne zaročenke, si je mislila: »Naj pa bo, prav zato ker je še skoraj otrok, jo bom laže ovila okoli prsta.«
Isti večer je tudi Sisina mati brzojavila v navidezni pokorščini svojemu možu, da se je cesar zaročil z mlajšo hčerko in da prosi za njegovo privoljenje. To je bila le komedija, ki jo je bavarski vojvoda Maks tako komentiral v družbi: »Ti zlomek od moje žene, spet je nekaj spletla.«
Brž se je odpravil na pot v Ischl. Tam je našel cesarja, ki je ves dan tičal poleg Elizabete. Poklčal je velikega umetnika, da napravi njen portret. Cesar je sedel poleg neveste; vse na njej se mu je zdelo čudovito in lepo. Vsaka njena beseda že globoka misel. Neprestano jo je obsipaval z darovi.

(Dalje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Junak našega časa

Mnogi časniki po vsem svetu so te dni poleg poročil o izbruhih rasne nestrpnosti v ameriškem mestecu Little Rock prinašali tudi fotografije, ki so najprej prikazovale, kako visokorasli, do zob oboženi vojaki, stoječ v vrsti, branijo skupinici črnih dijačkov, da bi prestopili prag »bele« šole. Potem so začeli prinašati slike, kako vojaki z nasajenimi bajoneti varujejo črnske dijake, ko se vračajo iz šole, v katero so jih po vojaškem nastopu predsednika Eisenhowerja južnjaški rasisti končno le morali pustiti. Najbolj pa so človeka prizadele fotografije, ki kažejo, kako rasisti pretepajo in zasmehujejo črnce, ki so si upali v šolo, ali osebe, ki so spremljale črnske otroke vanjo.

Prav posebno nas je prizadela slika, ali bolje rečeno vrsta fotografij, ki prikazujejo, kako skupina razdivjanih belcev pretepa in brca visokoraslega in lepo oblečenega črnega pastora, ker si je drznil pospremiti devet črnih otrok v šolo in jih je tudi srečno pripeljal v poslopje.

Ko je prišel spet ven, ga je pa napadla bela tolpa. Že ob prvem pogledu na fotografije nam pridejo v spomin slike iz vojnega časa, ki prikazujejo, kako SS-ovci mučijo svoje žrtve. Še bolj spominjajo te slike na SS-ovska mučenja tiste, ki so bili sami njihove žrtve.

Noben slikar in nobena domišljija ne moreta tako zvesto in pretresljivo predočiti teh prizorov kot suhoparna, dokumentarna fotografija, ki zajema hip, en sam delček hipa med dogajanjem in prikaže ljudi v vsej njihovi goli, nepolepšani resničnosti. In pri tem je najbolj presenetljivo prav to, kako zelo so si v takih hipih krvniki in mučitelji vsepovsod podobni.

Ko smo gledali fotografije nacističnih mučenj, so nam n. pr. neizbrisno ostali v spominu razni obrazi med mučitelji: cinični, posmehljivi, napihnjeni, z brezbrzišnim posmeškom na ustnicah, izmed katerih leno visi cigareta, z živinsko izbuljenimi očmi in stisnjenimi zobmi, ko ravno tolčejo svojo žrtev ali jo morijo.

Pretreslo me je tudi, ko sem na slikah poleg drugih videl »fina gospoda«, kako stoji ob strani ceste ter z rahlim nasmeškom opazuje prizor. Sam ni šel zraven, bal si je umazati roke ali pomečkati obleko, toda ničesar nima proti temu, da drugi nalože pastoru, kar mu gre. Tam sem zagledal tudi visokoraslega, plavalasega fanta z očali, ki je po vsem videzu kak študent ali uradnik in še kar simpatičen. Prav take smo srečavali med vojno med gestapovskimi in fašističnimi krvniki. Bili so prav simpatični fantje. Zunaj mučilnic bi nikomur niti v sanjah ne prišlo na um, da so sposobni mučiti do smrti človeka ali ga ustreliti s samokresom v tilnik. Tam sem uzrl tudi »drznega«, izzivalnega pretepača, ki ima vedno pripravljeno krepko šalo za prijatelje in vedno tudi kaj, s čimer se lahko pobaha pred dekleti, v resnici pa je primitivec in surovež. Pa kaj bi še našteval. Vsakomur, kdor gleda te žalostne slike, ki dokumentirajo sramoto našega časa in zlasti še Združenih narodov, se zdi, da je našel na njih kakega znanca, ki ga ima v slabem spominu iz mračnih medvojnih dni.

Tudi Združene države imajo torej v svojem narodnem občestvu take ljudi, kakršni so bili pred kakimi petnajstimi leti še ponos Hitlerjevega rasno čistega nemškega naroda. Toda za Hitlerja vemo, da je znal pripraviti Nemce do nacionalistične blaznosti, in zato se ne moremo posebno čuditi, da so se pojavili med njimi tudi taki tipi. Toda od kod so se vzeli v Združenih državah, v deželi, ki hoče veljati za vzor demokracije in ki tako rada uči demokracije tudi druge narode? Ali jih ameriška demokratična omika v vseh dolgih dvesto letih, odkar obstaja in se uveljavlja, še ni mogla preobraziti?

Ko pa sem opazoval fotografijo ubogega črnega pastora, ki ga suvajo in tepejo in se opoteka pod pestmi ter brcami belih rasistov, se mi je tudi njegov obraz, kljub svoji črni barvi, zazdel znan. Ali nisimo videli prav takih izrazov med žrtvami, ki so jih nacisti in fašisti mučili ter gonili v smrt? Ali ni njegov izraz mučenega človeka prav močno podoben obrazu nekoga med žrtvami množičnega streljanja na dvorišču celjskega Starega piskra ali med tistimi, ki jih nacisti privezujejo na kole v Dragi pri Begunjah?

Človek nehotе začuti, da je ta črnski pastor, ki je zavestno zastavil svoje življenje, da je obvaroval skupinici črnih otrok pravico do enakopravnosti, junak našega časa. On je junak, ne pa filmski igralci ali letalci v stratosferskih višavah. Le taki, kot je ta črnski pastor, in ne filmski lepote so tisti, ki dejansko vodijo človeštvo korak za korakom naprej po poti resničnega napredka. Brez stratosferskih letalcev človeštvo lahko živi, brez takih ljudi pa bi ne moglo. Na take je mislil tudi Kristus, ko je rekel: »Vi boste sol zemlje«.

E. Z.

SARAJEVSKI BALET

Prejšnjo sredo je gostoval v ljubljanski Operi balet Sarajevskega gledališča. Vračal se je s krožnega potovanja v Švici. Podal je Musorgskega Noč na Lisi gori, Ravelov španski Bolero, ciganski ples iz Konjovičeve opere Koštana in prelepo Gotovčovo Simfonično kolo, kjer se prepletajo folklorne prvine s klasično baletno šolo. V zelo številnem baletnem ansamblu so se izklesani solisti zliži z zborom v enotno skupino. Orkester je pod mojstrsko taktirko Ivana Štajcera spremljal ples na odru. Ob koncu dvernege sporeda so nastopajoči želi obilno priznanje. Občinstvo je s ploskanjem trikrat privabilo na oder celotno plesno skupino, ki se je posebno v Kolu ljubko odlikovala.

Ljubljančani niso gledališča popolnoma napolnili, pač pa sem opazil, kako so se pred kinom Komuna, kjer se vrti neki ameriški film, skoro tepli za vstopnice.

r. b.

SOLA ZA KNJIZNICARJE

Svet za prosveto v Ljubljani je sklenil, da letos odpre posebno enoletno šolo za knjižničarje in arhivske pomočnike. Na njej se bodo vrstila predavanja o svetovni in domači književnosti, o zgodovini knjižnic ter o praktičnem delu. Obiskovalci, ki morajo imeti srednjo šolo, se bodo učili tudi enega tujega jezika. Po opravljenih izpitih bodo tečajniki dobili mesta v znanstvenih in ljudskih knjižnicah. Razpisane so že štipendije za to šolo, a priglasilo se je le malo slušateljev; v Novi Gorici še nihče, čeprav so strokovno izvežbani knjižničarji povsod nujno potrebni.

KULTURNE VESTI

* V starosti 97 let je umrl v Pekingu najslavnejši sodobni kitajski slikar Chi Pai Chih.

* Prvo nagrado na veliki mednarodni umetnostni razstavi v Sao Paulo v Braziliji je dobil italijanski slikar Giorgio Morandi iz Bologne.

* Drago Segar, nekdanji kulturni ataše pri jugoslovanskem veleposlaništvu v Parizu in generalnem konzulatu v Trstu, nato urednik osrednje slovenske revije Naše sodobnosti, je prevzel mesto umetniškega vodje Triglav-filma.

* Pisatelj William Faulkner je praznoval te dni svojo šestdesetletnico. Je še v polni ustvarjalni moči in svet lahko pričakuje od njega še velikih del.

* Pred kratkim je nenadno umrl znani italijanski časnikar in pisatelj Leo Longanesi. Bil je glavni urednik desničarske revije Borghese. Imel je komaj nekaj nad petdeset let.

* Slovenski pesnik Anton Vodnik je pripravil za tisk novo pesniško zbirko. Ni še znano, pri kateri založbi bo izšla. Svojo zbirko pripravlja tudi Jože Udovič.

* S 30. septembrom je bilo ukinjeno poklicno gledališče v Kranju. Vsi protesti javnosti in kulturne komisije pri vladi LRS niso nič zalegli. Igralci in režiserji si iščejo službe drugje.

* V univerzitetni knjižnici v Brnu je odkrila dr. Matusova doslej neznan dnevnik slavnega Marka Pola. Napisan je v latinščini. Posneli so ga na mikrofilm, da ga pošljejo v Benetke. Najdba je vzbudila veliko pozornost med zgodovinarji.

»Prihodnjo nedeljo«

Kot znano, je nameravalo Slovensko narodno gledališče v Trstu začeti novo sezono z dramo Josipa Tavčarja Prihodnjo nedeljo. Med občinstvom vlada precejšnje zanimanje za delo, ki je vzeto iz tržaškega življenja in prikazuje naše ljudi v vsej njihovi resničnosti. Zato smo dobili že več vprašanj iz vrst naših bralcev, naj bi naznanili, kdaj bo krstna predstava. Pozanimali smo se in zvedeli, da dan predstave še ni mogel biti določen, ker je moralo delo v cenzuro in so ga baje v celoti prevedli v italijanščino ter poslali v Rim. Kakor hitro bo cenzura, ki je v Italiji, kot znano, za gledališke predstave precej stroga, izdala dovoljenje, bo najavljena tudi krstna predstava.

Obletnici dveh velikih pisateljic

Letos obhaja svet obletnici rojstva dveh velikih pisateljic, Nobelovih nagradenk. Na Norveškem praznujejo namreč prav slovesno petinsedemdesetletnico rojstva tudi pri Slovencih zelo znane in priljubljene pisateljice Sigrid Undset. V slovenščini imamo njen obsežni zgodovinski roman Kristina, Lavransova hči, ljubezenski roman Jenny in še kaj. S temi in drugimi pripovednimi deli je pomagala proslaviti moderno norveško književnost v svetu. Vendar pisateljica tega jubileja ni dočakala, ker je umrla, kot znano, kmalu po drugi svetovni vojni, ki jo je preživela kot begunka v tujini, medtem ko sta se oba njena sinova bojevala v norveških oddelkih na frontah. Mlajši je padel.

V Združenih državah pa obhaja petinšestdesetletnico pisateljica Pearl Buck, ki je še živa in stalno preseneča svet s kakim novim izrednim delom. V slovenščino imamo prevedenih več njenih romanov in novel.

Čudno naključje usode je hotelo, da je bilo življenje obeh velikih umetnic podobno tragično. Obe sta nesrečno poročeni, obe materi deklic, ki sta ostali telesno in duševno nerazviti. Pearl Buck je drugič poročena z založnikom Richardom Walshom, ki izdaja njene knjige. Zdej živi na svoji farmi v Pennsylvaniji s petimi otroki, ki jih je adoptirala in ki so njena največja sreča.

NOBELOVE NAGRADE

Proti koncu oktobra bo švedska Akademija znanosti in umetnosti podelila nagrade za književnost. Za to največje svetovno kulturno odlikovanje se poteguje več pisateljev. Kandidati so: Norvežan Johan Falberg, Grk Kazantzakis, Rus Mihail Solohov in Anglež Graham Green.

* Tržaško Novo gledališče bo začelo letošnjo sezono 28. oktobra z Borgesejevo dramo L'arciduca, ki prikazuje ljubezen med nekdanjim avstrijskim prestolonaslednikom Rudolfom in baronico Vetsero. Ostali spored za letošnjo sezono obsega komedijo Uga Bettija Lepa septembrska nedelja, Inkvizicijo Diega Fabbrija in Rožo iz žvepla sicilskega dramatika Antonia Aniantaja. Izmed tujih del so na sporedu Shakespearjeva Mnogo hrupa za nič, Hoffmannsthalov Slehernik in Donadieu Avstrijca Fritza Hochwälderja.

* 30. septembra so pokopali na Finskem velikega skladatelja Jana Sibeliusa. Zadnji počitek je našel na vrtu svojega posestva Ainola 24 km severno od Helsinkija, in sicer na kraju, kjer je najrajši počival in premišljeval. Pogreba se je udeležil tudi predsednik finske republike.

* Sophia Loren se je v Mehiki civilno poročila z znanim italijanskim filmskim podjetnikom Carlom Pontijem; civilno zato, ker je Ponti že cerkveno poročen. Nevesta je stara 23 let, ženin pa 54.

* Pogorelo je slovito neapeljsko gledališče Politeama in z njim vred vse kulise in skoraj vsi kostumi revialne skupine Wande Osiris.

* Med Jugoslavijo in Belgijo je bila sklenjena pred kratkim pogodba o kulturnem sodelovanju, ki predvideva izmenjavo umetnostnih razstav, kulturnih delavcev, predavateljev, gledaliških in drugih umetniških gostovanj, prevajanje knjig itd. V okviru tega sodelovanja bodo prihodnji mesec odprli v Beogradu razstavo flamskega slikarstva.

* Umrl je mednarodno znani brazilski pisatelj Jose Lins Dorego. Dosegel je le starost 56 let.

GOSPODARSTVO

NE ODLAŠAJ S SETVIJO PŠENICE!

Večina naših kmetovalcev seje ozimno pšenico komaj novembra, nekateri celo v začetku decembra. Posledica je, da se seme do zimskega mraza premalo razraste in okrepi. Zato mu potem škoduje mraz in pridelek je slabši, kot bi moral biti. Mnogi se v takih primerih izgovarjajo, da niso mogli prej sejati, češ da niso imeli časa in ker je bilo slabo vreme.

Pri nas je oktobra meseca navadno dovolj lepega vremena, da setev pravočasno izvršimo. Potrebno je seveda, da izkoristimo vsak lep dan. Pšenico vsekakor posejemo v drugi polovici oktobra, najpozneje v prvi desetini novembra.

Setev pšenice dobro pripravi in opravi!

Če hočemo doseči s pšenico visoke hektarske donose, moramo zemljišče čim globlje preorati, kajti pšenične korenine segajo tudi meter globoko, istočasno ji pa moramo temeljito gnojiti.

V ta namen raztrosimo vrh preorane zemlje - pred brananjem - na vsakih 1.000 m² po 30 kg žveplenokislega amoniaka (solfato ammonico), 70 kg superfosfata (perfosfata) in 20 kg kalijeve soli (cloruro potassico). Ta sredstva lahko nadomestimo tudi s sestavljenimi gnojili, kot so PKN in druga. V tem primeru raztrosimo na enako površino po 65 kg sestavljenega umetnega gnojila. Nato njivo prevlečemo z brano.

Ko smo to opravili, pustimo, naj zemlja nekaj dni — tudi ves teden — počiva in nato sejemo, če le mogoče s sejalko, ki razdeli seme enakomerno po zemljišču. Sejemo pa le odbrano seme kakšne zgodnje sorte.

Če smo pred setvijo pognojili vsakih 1.000 m² samo s 65 kg sestavljenega gnojila, raztrosimo na to površino še 30 kg enakega gnojila, brž ko seme izkali.

Nato gnojimo še navrhno ali pod list, in sicer tako, da raztrosimo prvič pred božičem in drugič v januarju ali v začetku februarja na vsakih 1.000 m² po 8 kg apnena solitra (nitrato di calcio).

Nekdo morda poreče, da tako gnojenje mnogo stane in se ne izplača! Gnojenje 1.000 m² stane z delom vred okoli 5.000 lir ali 3/4 vrednosti 100 kg pšenice. Toda pridelek se prav za toliko zviša in navadno za mnogo več. Če ne verjameš, poskusi in si vse natančno zapiši.

CENE VINA V ITALIJI

V javnih lokalih se danes na splošno toči vino po ceni, ki je 60 krat višja kot pred vojno (1938). Cene na debelo, to je pri pridelovalcu, pa so bile najvišje septembra 1956 in so takrat bile 50 do 53 krat višje kot pred vojno. Nato pa so začele cene pri pridelovalcu padati in so danes komaj 36 krat višje kot pred vojno.

ITALIJANSKA SEMENSKA PŠENICA ZA JUGOSLAVIJO

V juniju 1956 je bil v Milanu sestanek zastopnikov ENSE (Ente Nazionale Sementi Elette) in predstavnikov jugoslovanskih kmetijskih zbornic. Dogovorili so se, da bodo s sodelovanjem FAO (Mednarodni urad za kmetijstvo in prehrano) napravili v Jugo-

slaviji več setvenih poskusov z italijanskimi žlahtnimi sortami pšenice. Poskusi so bili izvršeni v zadnji žitni letini (oktober 1956-julij 1957) in kjer so uporabili tehniko, kot jo zahteva moderna žitorejca, so bili uspehi nadvse ugodni in prepričljivi. Tako je Mitar Pandurov v Subotici dosegel na skoraj 5 ha rekordni donos 70 stotov. Tudi drugod so bili doseženi zelo visoki hektarski donosi.

To pa so bili le poskusi, ki naj pokažejo smer nadaljnega dela. V ta namen je bilo v avgustu več sestankov med italijanskimi in jugoslovanskimi kmetijskimi strokovnjaki in gospodarstveniki. Dogovorili so se, da bodo letošnjo jesen posejali v Jugoslaviji 40.000 ha z žlahtnimi sortami pšenice in uvozili v ta namen iz Italije 65.000 stotov semena. Gre za najrazličnejše pšenice, a skoraj polovico predstavlja sorta S. Pastore. Ostale vrste so zastopane z manjšimi odstotki, in sicer Autonomia B z 19,8%, Produttore z 10,4%, S. Giorgio z 8,7%. Malo več kot 10% predstavlja vse ostale sorte, kot so Funo, Tevere, Fortunato, Mara, Falchetto, Salto, S. Luca, R 16 in R 37 ter ostale.

Jugoslovani so poleg žlahtnega semena nakupili tudi mnogo traktorjev, plugov, sejalk, čistilnic in precejšnjo količino gnojil, tako da dosega celotna kupčija vsoto skoraj 5 milijard lir.

IZBOR TRTNIH SORT

Po vsej Italiji je razširjenih nekaj tisoč sort dobrih in slabih trt. Pred leti je ministrstvo naročilo, naj se napravijo za večje okoliše (nekaj pokrajin skupaj) posebni izbori in naj se potem dotične sorte tudi podrobno opišejo. Tako bi bile izločene vse manjvredne sorte. — Delo je v teku, računajo pa, da bo kljub temu ostalo v Italiji še vedno najmanj 100 vrst.

Od naših belih sort bodo ostale: istrska malvazija, beli in sivi burgundec (Rulean-

der), laški in renski rizling, rebula, sauvignon, silvanec, tokajec, traminec in zelen (verdue).

Od trt s črnimi, oziroma rdečimi jagodami bodo ostale sorte barbera, kabernet, merlot, črni burgundec, refošk in mogoče modra frankinja.

Kdor ima namen napraviti nov nasad za vino, naj se kar omeji na navedene sorte.

ŠKROPLJENJE BRESKEV

Letos sta kodra in smoljakavost pošteno skvarila veselje marsikateremu ljubitelju breskev. Zakaj? Zato ker niso bile pravočasno poškopljene z bakrenimi škropivi. Breskve moramo škropiti dvakrat, in sicer prvič, brž ko breskev izgubi liste, kar se lahko zgodi tudi konec tega meseca, drugič pa konec zime. Najvažnejše je prvo škropljenje, to je jesensko.

RASTLINA SELIVKA

V južni Ameriki uspeva rastlina salvinella, ki si sama išče vlažne zemlje. Kadar zavlađa velika suša, se ji korenine zvijejo ter iztržejo iz tal, kjer zanjo ni hrane. S pomočjo vetra se premika počasi naprej in ko salvinella naleti na vlažna tla, se kar sama spet zakorenini.

PAPIR IZ STEKLA

Neka ameriška tovarna je začela izdelovati papir iz steklenih nitk, ki ga je mogoče na vse načine mečkati, nato pa s pritiskom dlani spet povsem zravnati in izgledati. Na njem se lahko tiska vse, kot na vsakem drugem papirju. Njegova glavna prednost je, da ne gori, in je zato zelo primeren za izdelavo bankovcev in dragocenih listin. Uporabili so ga tudi kot cigaretni papir: ker se ne sežge, ostane ves pepel lepo v cigaretni cevki.

Ali si že poravnal naročnino?

je zmagal na težkem tekališču z izidom 14'5, in Marjanovič, ki je skočil 204 cm visoko.

DRŽAVNI PRVAK NA ZADNJEM MESTU!

Po enomesečnem odmoru so se ponovno začele tekme jugoslovanske zvezne nogometne lige. V šestem kolu smo zabeležili marsikatero presenečenje. Tako se lanski državni prvak Crvena zvezda zaradi slabe igre nahaja na zadnjem mestu lestvice. Iz dosedanjih tekmovalj izhajajo, da sta Partizan in Vojvodina najresnejša kandidata za prva mesta. Partizan je sicer v nedeljo dosegel le neodločen izid proti BSK, a je vendar ostal na prvem mestu. Tudi finalisti srednjeevropskega pokala prihajajo k sebi in skušajo prodreti na vrh lestvice. Odlično so se v nedeljo izkazali napadalci Radničkija, saj so nasuli v mrežo veleške obrambe kar pol ducata golov. Lestvica je naslednja: 1. Partizan 10; 2. Radnički 9; 3. Spartak 8; 4. Vojvodina in Dinamo 7; 6. Željezničar in Vardar 6; 8. Hajduk, Zagreb, Velež in Budućnost 5; 12. Split in BSK 4; 14. Crvena zvezda 3.

SPORT V SVETU

Košarka — V nedeljo je bilo v novi rimski športni palači srečanje med Italijo in Češkoslovaško. Zmagali so gostje z izidom 58:47.

Kolesarstvo — Belgijec De Bruyne je zmagal v dirki Paris - Tours, ki je bila veljavna za pokal DECO. V Italiji se je zaključila etapna dirka za veliko nagrado S. Pellegrino. Zmagal je amater Bariviera.

Avtomobilizem — V nedeljo je bila v Trstu znana dirka Trst - Opčine, ki se je udeležilo 80 vozil. Na prvo mesto se je uvrstil Tedeschi (Maserati 2.000), ki je tudi postavil nov višek proge (4'32"3). Vozil je s povprečno hitrostjo 117,003 km na uro.

Sportni pregled

ATLETI S SEVERA IN Z JUGA V ATENAH

V nedeljo zvečer se je na olimpijskem stadionu v Atenah zaključil veliki dvboj med atletskima reprezentancama Skandinavije in Balkana. To je bilo eno največjih lahkoatletskih prireditev letošnje sezone, saj so tekmovali najboljši športniki Švedske, Finske, Norveške, Danske, Islandije, Grčije, Romunije, Bolgarije in Jugoslavije. Obe ekipi nista nastopili v najmočnejši postavi. Oslabljena je bila zlasti ekipa Balkana, ker je v Atenah nekaj tekmovalcev zbolelo za gripo. Borba je bila vsekakor zanimiva in postavljenih je bilo več državnih viškov. Veliki dvboj se je zaključil z zmago Skandinavcev (243:177). Najboljši balkanski atlet je bil Franjo Mihalič, ki je zmagal tako v maratonu kot v teku na 10.000 metrov. Posebno pohvalo zaslužita tudi Lorger, ki

Bolgarski metalec diska Milev, ki je nastopil v Atenah

15

Za
našen
a
i
m
l
a
i
š
eČ
u
d
e
ž
n
i
o
t
o
k

NIČ ČUDNEGA NE BI BILO, ČE SE MU ZMEŠA! PO VSEM, KAR GMO DOŽIVELI...

TAKO, ZDAJ ME LAHKO PREDSTAVITA!

VAJINI PRIJATELJICI VENDAR! SICER BI MI BILO LJUBŠE KO BI BILA NEKOLIKO MANJŠA, TODA ..., KAŽ VAMA JE?

MAR NI VAJINA ZNANIKA? OŽEJ, POTEJ JE PAČ NAJ-BOLJŠE, ČE JO ČIM PREZ ODKURIMO!

BILO JE PREPOZNO. VELIKANKA JIH JE POBRALA...

...IN JIH ODNEŠLA PROTI SVOŽEMU DOMU...

UH, LEPA UGODA NAČ ČAKA. TA FRKOLIN NAM BO PODULIL VSE UDE! ČE BI VELIKANKA PRI-NEŠLA TUDI LETAJO, BI IMELI ČE UPANJE NA BEG, TAKO PA...

...NIHČE ME NE GLEDA, SKRIL SE BOM, MORDA ME NE BODO POGREŠILI... V TOLJE ŠPRANJO BOM ZLEZEL.

TODA ZMOTIL SE JE VELIKANKA JE. OPAZILA NJEGOV BEG. POGRABILA JE ZVITOREPCA IN LAKOTNIKA IN JU ZAPRLA V KLETKO, VISOKO POD STROPOM.

POTEJ PA JE VILILA V LUKNJO, KAMOR JE IZGINIL TRDONJA, POLN VRČ VODE...

TRDONJA JE NAČEL LUKNJO V ZIDU IN SMUKNIL VANJO...

Rumena kača - vladař sveta

3

E. Wallace . R. B.

Legat in Spedwell sta se spet spogledala. »Pojutrnjem se bo mo videli,« sta vstajala brateca izza mize. »Ti, Narth, pa brž brez-žično javi Brayu; niti za trenutek se ne bo obotavljal..., posebno če mu nekaj povemo....

»Kaj takega?«

»Vmešal se bo v vso stvar neki gospod Graham St. Clery,« je odvrnil Poljak in si brezbržno prižigal cigaro.

»Kdo hudiča pa je ta?«

Legat ni odgovoril; samo smehljaj se je zelo tajnostno.

Štefan Narth je običajno zapuščal svoj urad v Old Broad Streetu ob štirih. Ob tej uri ga je čakal avto, da ga odpelje v njegovo lepo vilo v Sunningdalu. Tisti večer se pa ni mogel odločiti za odhod. Ob 5. uri je navadno prihajala pošta. Pričakoval je ti-

sto mesečno nakazilo iz Kine, katero je poprej s tako zlobnim namigom omenil Legat.

Jožef Bray je bil v resnici njegov bratranec v drugem kolenu. Ko je podjetje Narth obvladovalo še angleške trge in so bili Brayjevi le revni sorodniki, se niso niti spomnili revnega Joea. Deset let kasneje je Štefan Narth prejel njegovo pismo, v katerem Joe izraža željo, da bi zopet navezal stike s sorodniki. Skoraj bi bil zagnal pismo v koš. Tedaj se je pa spomnil, da je Joe Bray neznanško obogatel in da je družba Yun Nan njegova; odslej je začel seve gledati na to sorodstvo z drugačnimi očmi.

Bratranca se nista poznala razen s fotografij. Brayjev obraz se je pa zdel Štefanu tako oduren, da se mu je bal sprva celo odpisati.

Točno ob petih in en četrt mu je sluga Parkins prinesel pričakovano pošto.

»Medtem ko ste bili na seji, je prišla gospodična Ivana,« ga je obvestil sluga.

»Ah«, je malomarno odgovoril Štefan.

Ivana Bray je bila edina sorodnica, katero je Narth poznal. Dokler niso zvedeli, da je Bray obogatel, so revno deklo komaj trpeli v hiši. Zrastla je skupaj z dvema Štefanovima hčerama, ki sta ostali brez matere. Izredno razumna in marljiva je že več let vodila gospodinjstvo. Čeprav je bila nekaj let mlajša kot Mabel

TEDENSKI KOLEDARČEK

13. oktobra, nedelja: Edvard
14. oktobra, ponedeljek: Kalist
15. oktobra, torek: Terezija, Tekla
16. oktobra, sreda: Hedvika, Gerard
17. oktobra, četrtek: Marjeta
18. oktobra, petek: Luka, Janez
19. oktobra, sobota: Etbin, Peter

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 9. oktobra si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	624—626 lir
avstrijski šiling	23,70—24,20 lir
100 dinarjev	80—85 lir
100 francoskih frankov	129—135 lir
funt šterling	1590—1650 lir
nemško marko	147—148 lir
pesos	12—15 lir
švicarski frank	146—149,50 lir
zlato	712—715 lir
napoleon	4850—5050 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 13. oktobra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Slovenski zbori; 20.30 Mozart: »Beg iz Seraja«, opera v 3 dej.

Ponedeljek, 14. oktobra, ob: 12.00 Lovčevi zapiski: »Zadnji svojega rodu«; 19.15 Radijska univerza: Kako nastane dnevnik: »Tehnične pridobitve«; 21.00 Znanost in tehnika: »Podmorski prenos električne energije«; 22.00 Izbrani listi iz slovenske književnosti: Fran Milčinski: »Dedno obremenjen«; 22.15 Casella: Koncert za klavir, violino, čelo in ork., op. 56.

Torek, 15. oktobra, ob: 12.00 Predavanje: »Martinique, otok Malih Antilov; 13.30 Glasba po željah; 19.15 Zdravniški vedež; 21.00 Ksaver Meško: »Pri Hrastovih«, drama v 3 dej. Igrajo člani Rad. odra.

Sreda, 16. oktobra, ob: 12.00 Zena in dom, drobne zanimivosti iz ženskega sveta; 18.00 Klavirski mojstri; 19.15 Ivo Zor: Zgodbe za otroke od osmih do svojih let: »Povest o velikem spoznanju«; 20.30 Iz komičnih oper; 21.00 Obletnica tedna: »Johann Ludwig Burkhardt«; 22.00 Italijansko-slovenski kulturni

stiki skozi stoletja: »Doba pred Primožem Trubarjem.

Četrtek, 17. oktobra, ob: 12.00 Potovanje po Italiji: Turistični razgledi dr. Maria Adriana Bernonija; 18.00 Španska simfonija za violino in orkester; 19.15 Radijska univerza: Evropska kolonialna ekspanzija: »Zaključki«; 21.00 Dramatizirana zgodba: Guy De Maupassant: »Ogrlica«. Igrajo člani Rad. odra; 22.00 Nove knjige in izdaje: Elio Vittorini: »Erika in njeni bratje«.

Petek, 18. oktobra, ob: 12.00 Predavanje: »Egiptovska vzorna provinca«; 19.15 Sola in vzgoja: »O pomenu otroških vrtcev«; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 21.15 Velika dela slavnih mojstrov; 22.00 O glasbilih: Lesena pihala: »Oboe in fagot«; 22.15 Borodin: Baleti iz opere »Princ Igor«.

Sobota, 19. oktobra, ob: 12.00 Zivljenja in usode: »Bing Crosby«; 12.55 Kvintet Avsenik; 16.00 Radijska univerza: O higieni in zdravstvu dela: »Kaj je medicina dela in kako se je razvila«; 17.00 Oddaja za najmlajše: Lea Pertot: »Potopljeni mlinček«. Igrajo člani Rad. odra; 19.15 Sestanek s poslušalkami; 20.30 Od melodije do melodije; 21.00 Teden v Italiji; 22.00 Lahki orkestri; 22.40 Večerne melodije.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 404: Pred kratkim je Novi list poročal, da vinogradniki niso letos dolžni prijaviti pridelka grozdja občinskemu trošarinskemu uradu. Ko sem se obrnil na pristojni urad, so mi dejali, da novih predpisov ne poznajo in da bom zato moral pridelok prijaviti.

Odgovor: Čudimo se, da ste na trošarinskem uradu prejeli taka pojasnila, saj bi uradniki morali vedeti, da je 16. septembra 1957 ministrstvo izdalo okrožnico, ki pojasnjuje zakonski odlok z dne 14. 9. 1957 št. 812, s katerim so oblastva odredila, da vinogradniki niso več dolžni prijaviti pridelka grozdja. Ker mislimo, da ste naše sporočilo napačno razumeli, Vam svetujemo, da ga ponovno natančno prečitajte.

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20

ŽENSKI KOTIČEK

NEZGODE V KUHINJI

Vsaki, še tako dobri gospodinjji se pri kuhanju pripeti kakšna nesreča. Navedli bomo nekaj nasvetov, kako si pri takih majhnih nezgodah hitro pomagati. Če se je pečenka zažgala, porežite ožgane dele in ostalo vtaknite v vrelo vodo, kjer kuhate približno četrt ure. Nato položite pečenko v vročo mast in jo dušite do mehkega.

Če se nam jedila prismojijo, ne smemo dodajati vode in mešati. Preostalo užitno jed stresemo v drugo posodo, v katero smo prej dali nekoliko masti in vode.

Preveč slanim jedem lahko dodamo nekoliko sladkorja ali pa nekoliko na liste narezanega surovega krompirja, ki vsrka odvečno sol.

DROBNI NASVETI

— Ovenel peteršilj postane zopet svež, če ga položimo v toplo vodo.

— Če pozlačena zapestnica potemni, jo zdrgni s krpicco, ki si jo namočila v alkoholu, in jo posuši z žaganjem.

— Če imaš madež od rje na perilu, položi nanj košček limone in prelikaj ga z vročim likalnikom.

— Pecivo postane sočnejše in bolj rahlo, če zamesiš moko z maslom zvečer in jo pustiš vso noč pokrito na netoplem prostoru.

Naš recept:

Gobova juha. Vzemi pest suhih gob, jih popari z vrelo vodo in precedi. Olupi 2 krompirja in ju daj z gobami kuhati v poldrug liter vode. Temu dodaj blede prežganje, ki si ga naredila iz žlice presnega masla, žlice moke in v katerem si končno zarumenila še strok sesekljane česna. Stlači krompir, posoli in popopraj po okusu ter dodaj osminko mleka. Pusti malo prevreti in daj s prepečencem na mizo.

Pavla

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠCE V TRSTU
V soboto, 12. t. m., ob 20.30 v dvorani »A. Sirk«
v Sv. Križu,

v nedeljo, 13. t. m., ob 16. in ob 20. uri

v Prosvetni dvorani v Gorici

Branislav Nušič

ZALUJOCI OSTALI

komedija v treh dejanjih

in Letty, je pogosto opravljala tudi posle njune vzgojiteljice.

Običajno so pa Ivano zapostavljali. Kadar so bili gostje v hiši, je jedla sama v svoji podstrešni sobi. Njej je pa bilo še bolj všeč, da so jo pustili pri miru.

»Kaj pa je hotela?« je vprašal Narth in odpiral dragoceno pismo.

»Prišla je slučajno v mesto nakupovat in je vprašala, ali imate kakšno naročilo zanjo. Hotela je tudi vedeti, ali sta vam gospodični kaj telefonirali o tistih dveh Kitajcih.«

»Kitajcih?«

Parkins je pojasnil, da je gospodična Letty videla zjutraj dva močna Kitajca z lokavimi obrazi, zleknjena v visoki travi zadaj za vilo. Komaj sta ugledala gospodično, sta jo urno pobrala proti gozdu.

»Gospodična Ivana pa misli,« je dodal sluga, »da sta morda člana cirkuške družbe, ki je šla davi mimo Sunningdala.« Narth je sklenil, da bo slučaj prijavil policiji in ni več mislil nanj.

Naslomil se je v stolu in je potegnil iz ovoja običajno nakazilo in obenem — kar je bilo nenavadno — dve strani gosto pisanega pisma. Štefan je spravil nakazilo in je začel brati nerodni slog bratrančevega pisma:

»Spoštovani gospod Narth! Čudili se boste tako dolgemu pismu, ker jaz nimam običaja dolgo pisati. Pa vam moram vendarle poslati sporočilo, da me je zadela kap. Vrgla me je na tla in le počasi prihajam k sebi. Doktor mi ne more zagotoviti, da bom dolgo živel. Zato sem rekel, da moram misliti na prihodnost in da moram napisati testament. Sestavil ga je, kakor vidite, moj notar.

Dragi gospod Narth, jaz imam veliko spoštovanje in občudovanje do vaše družine. Zmerom sem mislil, da vam bom šel na roko in sem šel. Gospod Clifford Lynne, ki je moj upravnik in je bil z menoj že kot otrok, ko sem prišel v ta daljni kraj in je zdaj moj trgovski tovariš in prav priden fant, želi, da bi se oženil v naši rodbini, da ne izumre naš priimek in moje častno ime. Jaz vem, da imate v hiši tri punce: dve vaši hčerki in eno sestrično. Jaz tu-

di želim, da Clifford poroči eno. Odpotoval je v Evropo in bo kmalu pri vas. Tukaj moj testament: Vam zapustim dve tretjini mojih delnic od rudnikov, eno pa Cliffordu Lynnu. Če bo ena vaših punec hotela njega, bo pa ves moj denar njegov. Poroka se mora izvršiti do 31. decembra tega leta. Če se to ne izpolni, dragi gospod Narth, dobite po moji smrti lep nič. S tem vas lepo pozdravljam. Vaš ljubeči bratranec

»Jože Bray«.

Štefan je dvakrat prebral čudno pismo. Spraševal se je, ali morda ne sanja. Iz neba se mu ponuja sreča! Pozvonil je slugi, mu dal nekaj naročil, stekel po stopnicah in skočil v avto. Spotoma je obnavljal nekatere važnejše odstavke iz pisma. Na vrsti je Mabel kot najstarejša, je presojal. Samo da bi ne odbila! Poroči se pa lahko tudi Letty; saj je isto. Do denarja bom na vsak način prišel.

Ko je avto zavil v negovani drevored proti vili, so mu oči žarele od veselja. Mabel, ki ga je na vrtu pričakovala, je brz sklepal, da se je zgodilo nekaj nenavadnega. V tem hipu se je tudi Letty prikazala na pragu vsa sveža in prikupna. Obe sta bili lepi, malce preokrogli, a zelo ljubki. Škoda, da se je Mabel držala pogosto namrdnjeno. Letty je pa kazala svojo pretirano živčnost.

»Si slišal, očka,« je zavpila Mabel, »o tistih dveh strašnih rumenjakarjih? Uboga Letty, kmalu bi bila omedlela...«

Še ves vesel zaradi pisma se je Štefan smejal in šalil: »Zaradi dveh plašljivih revežev toliko strahu? Stavim, da sta se onadva bolj ustrašila. Pridita v mojo pisarno; imamo resnejše stvari na vrsti.«

Stopili so v sobo, kjer jo je skrbno zaprl. S skrivnostnim glasom je hčerama razodel novico, katero sta pa ti nekam hladno sprejeli. Mabel je puhnila dim iz cigarete in poškilila sestri.

»Razumem, očka. Velika sreča bi to bila zate, a kaj bi nama pripadlo?«

»Kaj? Vama pripadlo? Nisi razumela, da ena tretjina delnic pride v Cliffordovo last?«

(Dalje)